

Pia Kauma kok

Kirjallinen kysymys kansalaisten oikeusturvan kannalta liian korkeiksi nousseista oikeudenkäyntikuluista

Eduskunnan puhemiehelle

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on 2000-luvun aikana useita kertoja huomauttanut Suomea ja antanut tuomioita pitkittyneistä ja jopa vuosikausia kestäneistä oikeusprosesseista.

Oikeusprosessien pitkittymisen myötä myös oikeudenkäyntikulut ovat kasvaneet. Keskimääräiset siviilioikeudenkäynnin kustannukset ovat juttua kohden 7 000—8 000 euroa. Yksi suurista kustannuksia aiheuttava oikeudenkäynnin kohde ovat asuntokaupat. Esimerkiksi niin sanotuissa hometalo-oikeudenkäynneissä kulut nousevat 15 000—100 000 euroon ja ovat joissakin tapauksissa jopa enemmän. Asuntokaupassa voidaan riidellä 50 000 euron asiasta, mutta kulut, jotka suurelta osin muodostuvat asianajopalkkioista, voivat lopulta olla 100 000 euroa. Häviäjän joutuessa maksajaksi riski oikeuden hakemisesta muodostuu tavalliselle keskituloiselle suomalaiselle kohtuuttomaksi. Lakimiesliiton Taloustutkimuksella teettämän kyselyn mukaan 45 prosenttia suomalaisista pelkääkin lähteä puolustamaan oikeuksiaan juuri korkeiden kustannuksien takia.

Ongelmat ovat olleet tiedossa pitkään, ja niihin on etsitty ratkaisuja eri tahoilla. Oikeusprosessien kesto ja kasvaneet kustannukset nakertavat jo suomalaisten oikeusturvaa.

Oikeudenhoidon uudistamisohjelmassa vuosille 2013—2025 on yhdeksi tavoitteeksi asetettu selvittää järjestelmää, jossa suullinen näyttö otetaan muutoksenhakutuomioistuimessa vastaan käräjäoikeudessa tehtyä videotallennetta katsomalla. Videotallenteiden käyttämisestä hovioikeuksissa saataisiin merkittävää hyötyä, kun esimerkiksi poissaolojen vuoksi aiheutuvia lykkäyksiä käsitteilyssä olisi vähemmän. Myös todistajalausuntojen tarkkuus ja oikeudellisuus kärsivät, mitä pidempään tapahtumista on kulunut aikaa.

Eduskunnan oikeusasiamies on esittänyt, että hovioikeudessa ei enää lainkaan käsiteltäisi sitä näyttöä, joka käräjäoikeudessa on jo annettu. Suomessa oikeusprosessit venyvät usein vuosia ja tulevat erittäin kalliiksi, koska usein samat asiat käsitellään ensin käräjäoikeudessa ja sitten hovioikeudessa. Hovioikeuteen mentäessä jutun pääkäsitteily käsitellään aina kokonaan uudelleen.

Korkeimman oikeuden presidentti puolestaan on ehdottanut laskutuskattoa. Esimerkiksi Saksassa oikeusalan ammattilaisten palkkioiden suuruus määräytyy tavallisesti vaateen arvon perusteella, jolloin on säädetty enimmäis- ja vähimmäispalkkioista. Saksassa lakimääräisiä palkkion enimmäis- ja vähimmäismääriä sovelletaan monilla erikoisaloilla, erityisesti rikosasioissa ja sosiaalioikeuden alalla.

Kirjallinen kysymys KK 459/2019 vp

Yksi mahdollinen ratkaisu kasvaneisiin oikeudenkäyntikuluihin olisi myös oikeusturvavakuutusten kattavuuden ja korvaustasojen nosto. Maksimikorvaukset saattavat olla liian pieniä, omavastuuosuus suuri ja rajoituksia voi olla siitä, miten kuluja korvataan, jos osapuolet sopivat riidan ennen oikeudenkäyntiä. Vakuutuksien päivittäminen 2020-luvun tarpeisiin olisi erittäin tärkeä suurimmalle osasta suomalaisista, koska oikeusapua ei myönnetä, mikäli yksittäisen hakijan käyttövarat ovat yli 1 300 euroa kuukaudessa. Tämäkin raja on liian alhainen.

Oikeudenkäyntikuluja voitaisiin merkittävästi pienentää ja tuomioistuinten ruuhkia vähentää, jos sovitteluun osapuolten kesken joko yksityisesti tai tuomioistuinmenettelyssä päästäisiin nykyistä useammin. Tuomioistuimet tarvitsevatkin lisäresursseja myös tuomarien sovitteluosaamiskoulutukseen.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Mitä perusteluissa kuvatuista keinoista hillitää oikeudenkäyntikulujen kasvua hallitus aikoo toteuttaa mahdollisimman pikaisesti jo tällä vaalikaudella,

miten hallitus aikoo lisätä sovittelumenettelyn kannustavuutta riidan osapuolille ja

onko hallituksella muita vaihtoehtoisia keinoja, joita se aikoo ottaa käyttöön, jotta oikeusprosessien kesto saadaan lyhennettyä, oikeusprosessien kustannuksia pienennettyä ja sitä kautta palautettua kansalaisten luottamus oikeusjärjestelmän toimivuuteen?

Helsingissä 23.1.2020

Pia Kauma kok